

XXV. Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája
2026

Mit adtak nekünk a rómaiak?
Az ókori Római Birodalom hagyatéka

Készítette: Krisztics Anna, 6. osztály

Tanuló e-mail címe: krisztics.panni@gmail.com

Iskola: Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskola

Felkészítő: Fenyősi Erika, Bruszt Míra

Felkészítő e-mail címe: fenyosi.erika@gmail.com, brusztmira@gmail.com

Szekció: Ember és társadalom

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
2.	Alapvetés.....	3
3.	Utak.....	3
4.	Hidak.....	7
5.	Beton	9
6.	Vízvezeték- és csatornarendszer	11
7.	Naptár és időszámítás	13
8.	Jogi és kormányzati alapelvek.....	13
9.	Híradás, újságok	14
10.	Fürdők.....	16
11.	Latin nyelv	17
12.	Érdekesség: dodekaéder	18
13.	Összefoglalás.....	19
14.	Felhasznált irodalom és források.....	19
15.	Képjegyzék.....	20

1. Bevezetés

Krisztics Anna 6. osztályos tanuló vagyok, a Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskolába járok. Szeretem a történelmet, kifejezetten az ókori római kultúrát. A történelemórák mellett 5. osztályos koromban a történelem szakkör keretében tartott foglalkozás alkalmával ismerkedtem meg jobban az ókori Római Birodalom társadalmi- és kulturális életével, az ekkor létrejött alkotásokkal, találmányokkal a Cella Septichora Látogatóközpontban szervezett, az ókori rómaiak életével kapcsolatos foglalkozásokon. Mindezek annyira megtetszettek, hogy csatlakoztam a Cella Septichora Látogatóközpont önkéntes csapatához, ahol most már én is önkéntes segítőként veszek részt a gyerekeknek szóló programokon. Szülővárosomban, illetve lakóhelyemen, Pécsen egyébként is kifejezetten sok ókori római kori emlék található, mert egykor Pécs is Sophianae néven római tartomány volt. Szüleim is szeretik a történelmet, így otthon is sokszor előkerült az ókori Római Birodalom témája, illetve bármerre kirándultunk akár családdal, akár osztállyal, szinte mindenütt találkoztam valamilyen, az ókori rómaiakhoz köthető lelettel, emlékekkel. Úgy érzem, hogy az ókori rómaiak nagy hatással voltak a mai korunkra, ezért is kezdtem foglalkozni ezzel a témával. Érdekelt, hogy melyek azok a találmányok, vívmányok, alkotások, amik alapul szolgálhattak a mai életünkhöz.

Munkámban igyekszem kiemelni néhány ókori római technikai, mérnöki és egyéb megoldást, alkotást, örökséget, amelyek hatással voltak a mindennapjainkra, választ keresve arra a kérdésre, hogy mit is adtak nekünk a rómaiak.

2. Alapvetés

Dolgozatomban szeretnék néhányat bemutatni az ókori római találmányokból, vívmányokból. Ezeket napjainkban is használjuk, persze a mai technikával módosított formában. Mindez azonban nem sokat változtat a működési elvükön. Összességében arra a már számtalanszor feltett kérdésre keresem a választ, hogy *„Mit adtak nekünk a rómaiak?”*

3. Utak

Elsőként az ókori Római Birodalom úthálózatát, illetve a rómaiak által alkalmazott, és rendkívül tartósnak bizonyult útépítési technikát ismertetném.

A Római Birodalom úthálózata hozzávetőlegesen 300.000 km hosszú volt, amely kulcsszerepet játszott a kereskedelemben, a kultúra, a vallás, a közigazgatás terjesztésében. Emellett segítette a hadsereg mozgását is. A rendkívül fejlett útépítési technológiának köszönhetően az ókori rómaiaknak sikerült egy – a teljes birodalmat behálózó – úthálózatot kiépíteni. Kr. e. 20-ban Augustus császár parancsára a Forum Romanumon felállítottak egy

aranyozott, bronzlapokkal fedett márványoszlopot. Ez volt a Miliarium Aureum, mely azt jelképezte, hogy Itália és a Birodalom útjai Rómából indulnak és ott is futnak össze, és amelyre felvésték a nagyobb itáliai városok Rómától mért távolságát.¹ Találó tehát az a középkorban elterjedt szállóige, miszerint: „Minden út Rómába vezet”.

1. kép: Az ókori római úthálózat

(Forrás: Itiner-e nevű, szabadon hozzáférhető online adatbázis)

A leghíresebb és egyik legrégebbi római út, „utak királynőjének” is nevezett Via Appia, mely Rómát kötötte össze Brindisivel, Itália legjelentősebb kikötőjével, és teljes hossza mintegy 540 km volt. Nevét Appius Claudius Caecusról censorról kapta, építését ő rendelte el Kr. e. 312-ben. Több szakaszban folyt az építése, míg végül Kr. e. 190-ben fejezték be. Egyes részei még ma is meglehetősen jó állapotban vannak köszönhetően a későbbiekben bemutatásra kerülő kiváló mérnöki munkának, melyet az építése során alkalmaztak.

2. kép: Via Appia

Forrás: CamminandoCon.

Érdekes még említést tenni a legnagyobb jelentőségű ókori európai kereskedelmi útról, melyet a mai Velence és Szentpétervár között építettek ki, észak-déli irányban átszelve Európát. Ez az úgynevezett borostyánút, melyet borostyánkőútként is említenek egyes források. Nevét onnan

¹ Sándor, T. (2012). *Ókori utak – Ókori utazók*. Corvina.

kapta, hogy legfőképp a dísz tárgyak alapvető kellékéül szolgáló borostyánkő szállítására használták.² Építése Tiberius császár uralkodása alatt kezdődött és áthaladt Pannónián, azaz a mai Magyarországon. Savaria (ma Szombathely), Scarbantia (ma Sopron) és Salla (ma Zalalövő) voltak a legfontosabb állomásai hazánkban. Savaria, azaz a mai Szombathely déli kapuja közelében előkerült egy ókori mérőföldkő – melyek elhelyezése szintén jellemző volt az ókori római úthálózat kiépítésekor –, amin megtalálható felvésve Savaria és Róma római utakon mért távolsága: ez 675 mérőföld, azaz nagyjából 1000 km.³ Az út egyes részletei még ma is láthatók.

3. kép: A Borostyánút (Szombathely, Romkert)

Forrás: Wikipedia

Ezek a rendkívül precíz mérnöki munkával megtervezett és a tartósságot szem előtt tartva kivitelezett ókori római utak minden tekintetben kiállták az idő próbáját. Röviden szeretném bemutatni azt az útépítési technikát, melynek köszönhetően az ókori Római Birodalomban sikerült olyan minőségű utakat építeni, melyeket a jelenkor is megirigyelhet.

A római közutak (via publica) megépítése és fenntartása az állam feladata volt. Az utak építése során az ókori rómaiak az úgynevezett réteges építési technikát alkalmazták. Négy réteget tudunk elkülöníteni. Az építés úgy zajlott, hogy először eltávolították a növényzetet, majd ezt követően tömörítették a talajt. Az út alapja homok és mészkő keverékéből állt. Erre jött egy darabos kőréteg (statumen), melynél kötőanyagként agyagot vagy cementet használtak. Következő réteggént egy összesajtolt kavics- és mészkőréteg (rudus) került az útba. Majd ezután következett a legerősebb réteg (nucleus), mely föld, homok, téglák, mészkő összetömörített

² (n.a.).(n.d). Borostyánút elhelyezkedése. *Római Kor*:

https://romaikor.hu/romai_epiteszet/infrastruktura/romai_utak_uthalozatok_es_utepites/romai_utak_a_provinciakban/borostyanut/cikk/borostyanut_elhelyezkedese (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

³ Tóth, E. (2004). Római utak Pannóniában. *Ókor Portál*. https://okorportal.hu/wp-content/uploads/2012/12/2004_1_toth.pdf, 45-46. oldal (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

keverékéből állt. Ezután már csak a felső réteg, azaz az út felszínének (summa dorsum) megépítése volt hátra, melynek során nagyméretű kőlapokat illesztettek egymás mellé, a köztük lévő hézagot pedig murvával, döngölt kavicsstörmelékkel töltötték ki. Végül ezt egyengették el. Érdekesség, hogy az ezen a módon megépített út volt a via strata, azaz a burkolt út, mely kifejezésből származnak a *strada* (olasz), *Strasse* (német), illetve az *street* (angol) és *sztráda* (magyar) szavak.⁴

4. kép: Az ókori római útépités folyamata, útrétegek

Forrás: Római Kor

Az ókori rómaiak törekedtek arra, hogy útjaik egyenesek legyenek, kevés kanyarral. Tudták, hogy a vízelvezetés mennyire fontos a tartósság tekintetében, ezért útjaikat úgy alakították ki, hogy azok enyhén domborúak voltak, így az esővíz az utak szélén kialakított vízelvezető árkokba tudott folyni. Ez a megoldás azon kívül, hogy növelte az utak élettartamát, lehetővé tette, hogy az utak esős időben is járhatóak legyenek.⁵

Az ókori római utak megépítése rendkívül nagy mennyiségű munkaerő és nyersanyagigénnyel járt, ezért jelentősen terhelte az államkincstárat is. Azonban a birodalom gazdagságát és rendkívül jó szervezetségét mutatja, hogy megépítették ezt a hatalmas és rendkívül jó minőségű közúthálózatot, mely megalapozta a mai főbb közlekedési útvonalak kialakítását.

A mai, modern útépitést is alapjaiban az ókori római, réteges útépitési technika határozza meg. A modern utak is több rétegből állnak, csak az építés során felhasznált anyagok és a kivitelezési technikák eltérőek. Például ma leggyakrabban aszfaltot (bitumen és kőzúzalék

⁴ (n.a.). (n.d.). Hogyan épültek az utak. *Római Kor*.

https://romaikor.hu/romai_epiteszet/infrastruktura/romai_utak_uthalozatok_es_utepites/romai_utepites/utepites/cikk/hogyan_epultek_az_utak (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

⁵ James, S. (2000). *Az ókori Róma*. Park Könyvkiadó. 26. oldal

keveréke), illetve betont használnak. Az építést nagy teljesítményű gépek (gréderek, hengerek, aszfalterítő gépek) végzik, melyek használata drasztikusan lecsökkenti a kivitelezési időt. Emellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak az újrahasznosított anyagok, mint a régi aszfalt vagy beton újbóli felhasználása. Jól látszik tehát, hogy az ókori római útépitési módszerek és technológiák adják a modern útépités alapját.

4. Hidak

A mérnöki tudományok csúcspontja az ókori római hídépítés volt, melynek remekei a mai napig állnak, igazolva az ókori rómaiak zsenialitását. A római hídépítés fő jellemzője a rendkívüli tartósság és a funkcionalitás. A mérnökök tökélyre fejlesztették a boltozat, a pillér és az alapozás technikáját. Ahogyan az utak építésénél, itt is a tartósságra törekedtek. Néhány mondatban szeretném most bemutatni az ókori római hídépítés technikáját kitérve annak korunk hídépítésére gyakorolt hatásaira.

Ahogyan a legtöbb esetben, a hídépítést is a szükség hozta: az ókori Rómában, a Tiberisen való átközelkedés elősegítése érdekében kezdetben cölöpökre épült fahidakat építettek. Ameddig a birodalom nem terjedt ki Közép- és Észak-Itáliára, addig Róma városának védelme érdekében ideiglenesnek tekintett fahidakat építettek, melyeket egy ellenséges támadás esetén könnyen szét tudtak szedni. Ezzel tudták megakadályozni az ellenség betörését, hiszen a várost a Tiberis folyó védte.

Róma legrégebbi, még ma is álló hídja a Pons Fabricius, melyet Lucius Fabricius curator építtetett Kr. e. 62. körül. Pillérei és boltívei is kőből készültek.⁶ Tartósságát jól mutatja, hogy még ma is használják gyalogos hídként. Jól megfigyelhető rajta az ókori római hídépítés alapeleme a pilléres szerkezet.

⁶ T. Horváth, Á. (n.d.). *Az antik Róma hídjai*. <https://sites.google.com/site/thorvathagnes/oktat%C3%A1si-seg%C3%A9danyagok/az-antik-r%C3%B3ma-v%C3%A1ros%C3%B6rt%C3%A9net-2-v%C3%A1ltozat-1-%C3%A1ltal%C3%A1nos-v%C3%A1rost%C3%B6rt%C3%A9net-2-v%C3%A1rost%C3%B6rt%C3%A9net-%C3%A9s-forr%C3%A1sok/az-antik-r%C3%B3ma-h%C3%ADdjai> (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

5. kép: Pons Fabricius

Forrás: TurismoRoma

Érdemes még említést tenni a Traianus császár által a Dunán elsőként építtetett 1127 méter hosszú hídról – Pons Traiani vagy Traianus hídja –, mely korának legnagyobb hídja volt, és évszázadokon át a világ a leghosszabb hídjának tartották. A rendkívül impozáns híd Kr. u. 103-105 között épült. Az építmény csak száz évig állt, mert Hadrianus császár később leromboltatta annak érdekében, hogy az északról jövő támadások esetén megakadályozza az ellenség könnyű átkelését. A korabeli ábrázolásokból azonban nagy pontossággal meg lehet állapítani, hogy nézett ki. Húsz pillérjéből egy maradt a mai Szerbia területén, az utóbbi időben szerb kezdeményezésre megfontolják a híd rekonstrukcióját.⁷

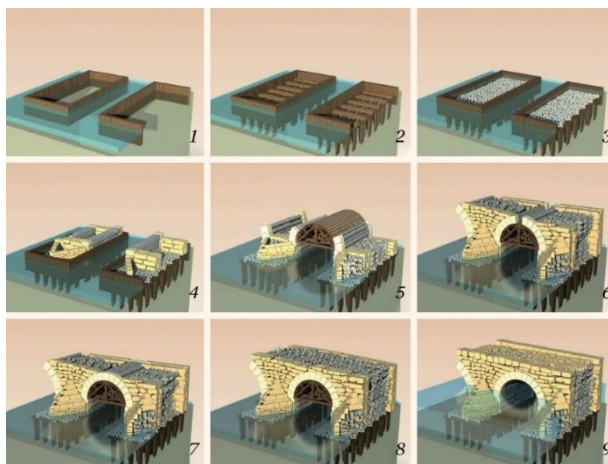
Az ókori rómaiak többféle funkciójú hidat építettek. Így voltak a közúti hidak, melyek a főutak részeiként lehetővé tették a szárazföldi közlekedést; az akvedukt-hidak, melyek nem a forgalom számára készültek, hanem a vízvezetékrendszer (akvedukt) részeként a vizet szállították át a völgyeken; valamint a teljesség kedvéért említést kell tennünk a gyorsan megépíthető, ideiglenes katonai hidakról, amelyek a Rajnán vagy a Dunán való átkelést segítették a légiók számára.

Ebben a pályamunkában azt az ókori rómaiak által kifejlesztett hídépítési technikát szeretném röviden ismertetni, mely lehetővé tette még ma is használható hidak megépítését, és hatással volt a modern hídépítésre.

Az ókori római mérnökök tökélyre fejlesztették a boltozat, a pillér és az alapozás technikáját. A félköríves boltozat volt az ókori római hidak legfontosabb eleme. Ez a forma tette lehetővé, hogy a híd stabil legyen. A hidak pilléreit pedig úgy építették, hogy ellenálljanak a víz erejének. A hidak építéséhez az akkor szokásos követ, kőből faragott téglákat, továbbá vulkáni hamuból készült betont (puzzolánt) használtak.

⁷ (n.a.). (2008). Újjáépülhet Traianus hídja a Duna felett. *Múlt-Kor*. https://mult-kor.hu/20080826_ujjaepulhet_traianus_hidja_a_duna_felett (letöltés dátuma: 2026.03.03.)

Az ókori római hidak építése – csakúgy, mint az utak esetében – itt is az alapozással kezdődött. A folyókban a pillérek alapozását gyakran víz alá süllyesztett fa cölöpökön vagy ideiglenes, vízzáró falak (kofák) belsejében végezték. Az ókori rómaiak félköríves boltozatot használtak az építésnél, ami lehetővé tette, hogy a nyomóerő lefelé, a pillérekbe vezetődjön. A boltozatot a helyszínen, fából készült zsálizat segítségével építették meg.

6. kép: A római hídépítés folyamata

Forrás: Roman Empire Time

A hídépítés szintén nagy anyag- és munkaerőigénnyel járt, emellett rendkívül időigényes folyamat is volt, azonban ennek eredményeként sikerült kifejleszteni egy olyan hídépítési módszert, mely a mai modern hídépítések alapjául is szolgál.

Elmondhatjuk, hogy a modern hídépítés is alkalmazza az ókori rómaiak által kidolgozott, a hidak stabilitását biztosító pilléres technikát. Természetesen az anyaghasználatban és a kivitelezési módszerekben jelentős modernizáció történt. Ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy a mai kor hídjai tartósságukat tekintve is megelőznék az ókori Római Birodalomban épített hidakat. Napjainkban jellemző a tömeggyártás, és sok problémát okoz a rendszeres karbantartás hiánya is.

5. Beton

Megállapíthatjuk, hogy az ókori rómaiak fejlesztették ki a modern építőipar alapját, a cementet és a betont. Ez a beton lehetővé tette az ókorban hatalmas és tartós építmények megépítését. A Colosseum, illetve a Pantheon kupolájának megépítéséhez is használtak betont.

A beton egyértelműen a mai modern építészet alapja, így különösen érdekes belegondolni abba, hogy már az ókori rómaiak is használták, vagyis elő tudták állítani. Ráadásul olyan jól sikerült az ókori rómaiaknak betont készíteni, hogy a kutatók ma is vizsgálják az ókori római beton titkát. Ennek megismerése segítené abban, hogy olyan építőanyagokat fejlesszenek

ki, amelyek a környezetre is kisebb hatást gyakorolnak és a rómaiakéhoz hasonló tartóssággal rendelkeznek.

Az ókori rómaiak által használt beton (opus caementicum) legfontosabb összetevője a puzzolán, azaz a vulkáni hamu volt. Ez a vulkáni eredetű por, amelyet a Vezúv vulkán közelében bányásztak, reagált a vízzel és a mészkővel, és rendkívül kemény, vízálló anyagot hozott létre.

Az ókori rómaiak a betont három fő összetevőből állították elő, volt benne: mész, mely égetett mészkőből készült, és a kötőanyagot adta; puzzolán, a vulkáni hamu, ami a vízállóságért és a szilárdságért felelt, és a caementa, azaz zúzott kő, kavics, téglá vagy kerámiadarabok. Az összetevők összekeveréséhez tengervizet használtak és gondosan meghatározott arányokban keverték az őket. A mész és a puzzolán aránya általában 1:2 volt, ami biztosította a megfelelő szilárdságot.

7. kép: A beton összetevői

Forrás: saját szerkesztés

Elmondhatjuk, hogy az ókori római korban gyártott beton, mely a ma gyártott beton alapját képezi, jóval tartósabb volt annál, amit a mai modern építőipar képes előállítani. A kutatók a mai napig elemzik, az ókori rómaiak által készített beton szerkezetét, emellett vizsgálatok folynak annak érdekében is, hogy miként lehetne a mai betongyártást – az ókori rómaihoz hasonlóan – környezetkímélőbbé tenni. A kutatások ebben a kérdésben arra jutottak, hogy az ókori rómaiak kevesebb mészkő felhasználásával állították elő a cementet, ehhez alacsonyabb hőfokra kellett hevíteni a kemencéket, így kevesebb tüzelőt használtak fel, és kevesebb volt a szén-dioxid kibocsátás is.⁸

Összehasonlítva a mai betongyártás folyamatát és a beton összetételét elmondható, hogy bár a modern beton alapját az ókori rómaiak által kifejlesztett anyag képezi, sajnos a mai technológiával és anyaghasználattal előállított beton tartósságban elmarad az ókori rómaiak

⁸ Peuss, P. (2015, June 1). *Roman Seawater concrete holds the secret to cutting carbon emissions*. Berkeley Lab News Center. <https://newscenter.lbl.gov/2013/06/04/roman-concrete/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

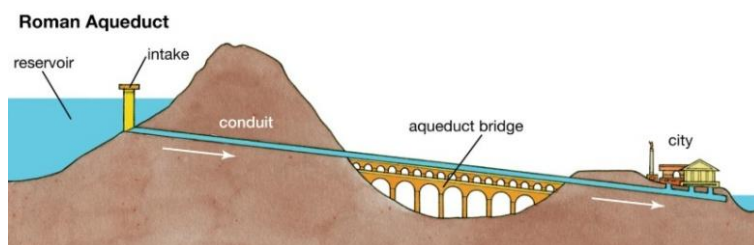
által készített anyagtól. Emellett környezetszennyezőbb is az előállítási folyamat napjainkban, mint amit az ókori rómaiak használtak. Az előremutató kutatások eredményeképpen bízunk benne, hogy a jövőben sikerül a rómaiakhoz hasonló tartósságú és környezetkímélő módon betont előállítani.

6. Vízvezeték- és csatornarendszer

Az ókori rómaiak által kiépített vízvezeték- és csatornarendszert a kutatások olyan kiemelkedő mérnöki alkotásként tartják számon, mely mindenképpen hatással volt a mai modern vízelvezetési rendszerekre.

Az aquaduct (aquaeductus) egy mérnöki alkotás volt, ami lehetővé tette, hogy a városokba friss ivóvizet juttassanak a távoli forrásokból. Működése a gravitáción alapult, így szivattyú nélkül is működött. Az ókori rómaiak a vízvezetékrendszer egy részét a föld felett építették ki – épültek látványos, többemeletes, boltíves völgyhidak is, ahol nagy távolságot kellett áthidalni –, de a föld alatti zárt csatornarendszerek is arra szolgáltak, hogy a víz tisztán maradjon és eljusson a rendeltetési helyére.

Ezek a vízvezetékeken óriási mennyiségű víz haladt át. És már ekkor megjelentek a víztározók, mivel a vizet víztornyokba, úgynevezett castellumokba vezették. A fürdők, paloták, közutak és a luxus római villák vezetékein keresztül ezekből a víztornyokból juttatták el a vizet.⁹

8. kép: A római vízvezetékrendszer működése

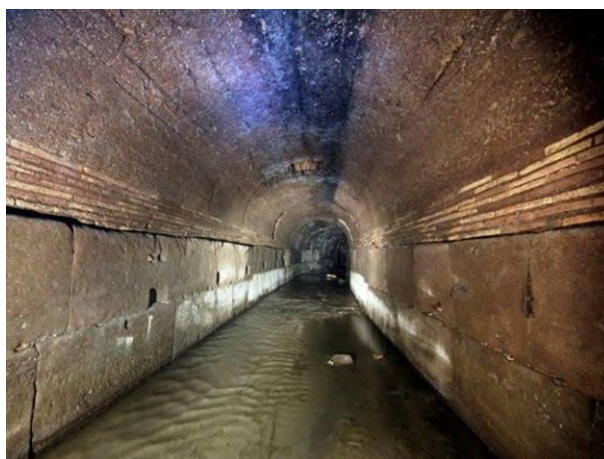
(Forrás: Britannica)

Egyik leghíresebb, legjobb állapotban fennmaradt, ma is megcsodálható ókori római aquaductusnak az Aquaeducto Segovia, azaz a segoviai vízvezeték, mely a Kr. u. 1.-2. században épült. A létrehozása során 1-2 tonnás gránittömböket használtak, és nem alkalmaztak hozzájuk kötőanyagot (habarcsot). Az építkezés során 30 méter magasságig kellett a köveket feljuttatniuk. A kutatások szerint meglepő módon pont az tette ilyen tartóssá ezt az aquaductot,

⁹ Funck, A., & Hojer, S. (2014). *Az ókori Róma - Az antik nagyhatalom*. Tessloff Babilon Kiadó. (p. 9.)

hogy építéskor nem használtak kötőanyagot, rugalmasan tudott maradni, így túlélte a földrengéseket¹⁰.

Az ókori római aquaeductusok működése a gravitáción alapult. A víz a távoli forrásokból vagy tavakból a csatornákon keresztül jutott a városokba. A római mérnökök rendkívül precízen mérték a terepet, hogy a csatornák egyenletes, nagyon enyhe lejtéssel haladjanak, Ez biztosította a víz folyamatos áramlását. Az ókori rómaiak a szennyvizet is a kiépített csatornarendszerben vezették el. Ilyen volt például Róma főcsatornája, a Cloaca Maxima, ami elvezette a fürdők, wc-k szennyvizét a Tiberis folyóba.

9. kép: A Cloaca Maxima

Forrás: Turismo Roma

Fontos, és előremutató vívmánynak tekinthetjük a vízvezeték- és csatornarendszer kiépítését, melynek több területen is megmutatkozott a jelentősége. Többek között fejlődést jelentett a közegészségügy területén, mivel a tiszta ivóvíz és a szennyvíz elvezetése javította a higiéniai körülményeket és csökkentette a járványok terjedését. Említhetjük közfürdőket is, ahol a lakosság tisztálkodhatott és szocializálódhatott. Ezek a kiépített vízvezetékeknek köszönhetően működhettek. A köztereken voltak szökőkutak és ivókutak, melyek vízellátása szintén a vízvezetékrendszeren keresztül volt megoldott. Ezek biztosították a városiak számára a könnyű hozzáférést a tiszta vízhez.

Bár a mai víz- és szennyvízelvezetési rendszerek esetében már nem építünk az ókori rómaiakéhoz hasonló, csodaszép völgyhidakat, a vízvezetékek a föld alatt kerültek kiépítésre, és az építéshez felhasznált anyagok is eltérnek az ókori rómaiak által használtaktól, az elv, azaz a gravitáció felhasználása, valamint víztározók, víztornyok építése még a mai napig is

¹⁰ Horváth, H. (2023, December 10). Segovia római vízvezetéke: habarcs nélküli, évezredes csoda. *Természetismeret Magazin*. <https://termeszeti.hu/segovia-romai-vizvezeteki-habarcs-nelkuli-evezredes-csoda/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

alkalmazott technológia. És ahogyan volt ez az ókorban, a víz- és szennyvízelvezetési rendszerek kiépítettsége ma is a civilizáció szimbóluma.

7. Naptár és időszámítás

Újabb a mai életünkre jelentős hatást gyakorló, és a mindennapokban mára elengedhetetlen „találmány” az egységes naptár létrehozása, illetve az időszámítás egységesítése. Az általunk ma is használt Gergely-naptár alapjául szolgáló Julián naptár létrehozása is az ókori Rómába nyúlik vissza. Julius Caesar nevéhez fűződik, az ő parancsára vezették be a használatát az ókori Római Birodalomban. Caesar az egyiptomi Szoszigenészt bízta meg a naptár megalkotásával, amely K.r. e. 45. január 1-jén került bevezetésre¹¹. Ez az ókori naptár a Nap járásához igazodott, ezért bevezette a szökőévek rendszerét, (így 3 év 365 napból állt, míg a negyedik év 366 napos volt.) A hónapok hossza, a mai naptárhoz hasonlóan váltakozott. Célja az volt, hogy kiküszöbölje a korábbi naptár pontatlanságait, amelyek miatt az ünnepek elcsúsztak a megfelelő évszakokhoz képest.

A Julián-naptárban a hónapok hossza már a maihoz hasonlóan váltakozott. A hónapok neveit is megváltoztatták ekkor: Januarius (január), Februarius (február), Martius (március), Aprilis (április), Maius (május), Junius (június), Quintilis /később Julius/ (július), Sextilis /később Augustus/ (augusztus), September (szeptember), October (október), November (november), December (december). Ezek a mai napig használatban vannak.

Constantinus császár bevezette a hétnapos hetet, és azt, hogy a vasárnap ünnepnap.¹² Ez a mai napig így van az európai kultúrkörben.

Bár napjainkban már a XIII. Gergely pápa által 1582-ben bevezetett megreformált Gergely-naptár van használatban, de az időszámítás egységesítése, a ma is használt naptár felépítése az ókori rómaiak által bevezetett újításokon alapul.

8. Jogi és kormányzati alapelvek

Az ókori rómaiak jelen korunkra gyakorolt hatásainak vizsgálata során meg kell említeni, hogy az ókori Római Birodalomban születtek meg azok a jogi és kormányzati alapelvek, melyek számos mai jogrendszer – köztük a magyar jogrendszer – alapját is képezik.

¹¹ Tarján M., T. (n.d.). A Julián-naptár bevezetése. Rubicon Online. <https://rubicon.hu/hu/kalendarium/kr-e-45-január-1-a-julian-naptár-bevezetése> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

¹² Funck, A., & Hojer, S. (2014). *Az ókori Róma - Az antik nagyhatalom*. Tessloff Babilon Kiadó. p. 46.

A római jog írott formában már Kr. e. 450 körül megjelent a tizenkét táblás törvények (Lex Duodecim Tabularum) formájában. A törvények rögzítették a polgárok alapvető jogait és kötelezettségeit, és korlátozták az önkényes joggyakorlatot.

A római jogrendszer olyan ma is használt alapelvekre épült, mint a „*Mindenki ártatlan, amíg a bűnössége be nem bizonyosodik.*”, illetve „*A szerződéseket be kell tartani*” vagy „*Senki sem ruházhat át több jogot, mint amivel maga is rendelkezik.*”

A jogérvényesítéshez, vitás kérdések rendezéséhez szükséges alapok megteremtése, azaz a mai igazságszolgáltatás, bírósági rendszer és a peres eljárás bevezetése is az ókori rómaiak érdeme. Mondhatjuk, hogy az ókori rómaiak alakították ki a modern bírósági eljárás alapjait is. Náluk a praetor tisztsége, aki a jogi ügyek felügyeletéért felelt az ókori Rómában, a mai bírói tisztség mintája lehet.

Megemlíthetjük többek között a különböző jogágak szétválasztását, mivel már az ókori rómaiak elhatárolták egymástól a polgári jogot, büntető jogot és az eljárásjogot.¹³ Ezek napjainkig ugyanígy önálló területet jelentenek, a római jogban gyökereznek. De példaként említhetjük, hogy olyan a mai, mindennapi életben is használt jogi fogalmak, mint a szerződés (contractus) is az ókori római jogból ered.

Kormányzati alapok és intézmények tekintetében is elmondható, hogy az ókori rómaiak egy összetett kormányzati rendszert építettek ki, amely a hatalmi ágak szétválasztására és az állami hivatalnokok (magistratusok) felelősségre vonására épült, ahogyan ez a mai modern európai jogrendszerek egyik jellemzője is. A hatalmasra nőtt birodalomnak köszönhetően a római jog alapelvei egész Európába eljutottak.¹⁴

Összességében elmondható, hogy az ókori rómaiak fektették le korunk európai jog- és kormányzati rendszereinek alapjait. A jogászhallgatók a mai napig a római jog tanulmányozásával kezdik meg egyetemi tanulmányaikat.

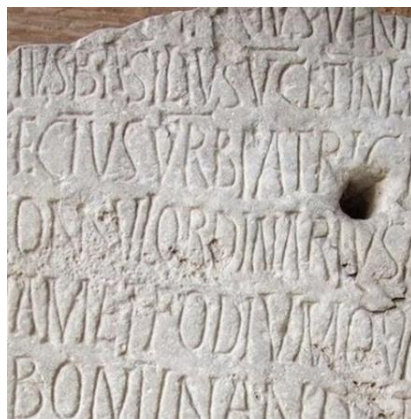
9. Híradás, újságok

Talán kevésbé ismert, de az ókori rómaiaknál létezett egy úgynevezett Acta Diurna („Napilap”), ami naponta tájékoztatta a lakosságot a fontosabb eseményekről. A naptárhoz hasonlóan ezt is Julius Caesar vezette be. Minden nap kézzel írták, és hirdetőtáblákra függesztették ki. Tartalmazta többek között a kormányzati döntéseket, közleményeket, katonai híreket, születésekről, halálozásokról, házasságokról, bírósági ügyekről szóló tájékoztatást, a nyilvános

¹³ Funck, A., & Hojer, S. (2014). *Az ókori Róma - Az antik nagyhatalom*. Tessloff Babilon Kiadó. p. 46.

¹⁴ Geréb, J. (1917). *A római kultúra legjelentősebb vonásai*. Franklin.

játékokról, gladiátorviadalokról, legújabb építkezésekről szóló híreket.¹⁵ A gazdag polgárok és a magas rangú tisztviselők másolatot készítettek a kiadványról, futárokkal küldték a tartományokba.

10. kép: *Acta Diurna*

Forrás: Time Graphics

A hírek terjesztésének római módszere volt még a *cursus publicus*, ami egy postaszolgálat volt. Ez tette lehetővé a hivatalos levelek, hírek gyors szállítását a birodalom egész területén. Augustus császár hozta létre ezt az állami postaként működő rendszert. A kiépített hálózat lényege, hogy a hosszabb távolságokat kisebb szakaszokra osztották, és a leggyorsabb, hírterjesztés, levél, üzenetküldés elérése érdekében a gyalogos és lovas gyorsfutárok az állomásokon folyamatosan készenlétben álltak, és mindenki csak egy adott szakaszt tett meg. Ezzel is növelték a hatékonyságot, és csökkentették a híradás költségeit.¹⁶

A mai újságok felépítése is hasonló az ókori rómaiak által készítettéhez. A római híradás és az *Acta Diurna* rendszere a modern sajtó elődje volt. Bár a technológia megváltozott, a gyors és rendszeres tájékoztatás iránti igény a mai napig velünk van. A római „napilap” a mai újságok és online híroldalak őse, ami a tömegkommunikáció alapjait teremtette meg. Az ókori rómaiaknál kialakított postaszolgálat kihat a mai futárszolgálatok szervezésére. Ma is fontos szempont a gyorsaság és az alacsony költség fenntartása, és természetesen az, hogy időben oda érjen a küldemény, ahova kell.

¹⁵ Római Birodalom - *Acta Diurna*. (n.d.).

[https://romaikor.hu/kislexikon/kislexikon_\(kozigazgatas_es_kormanyzas\)/cikk/acta_diurna](https://romaikor.hu/kislexikon/kislexikon_(kozigazgatas_es_kormanyzas)/cikk/acta_diurna) (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

¹⁶ Római Birodalom - a *cursus publicus*. (n.d.).

https://romaikor.hu/a_romai_hadugyek/katonai_hirkozles_es_kemkedes/hirszolgalat/cikk/a_cursus_publicus (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

10. Fürdők

Amikor az ókori rómaiak mai korunkra is jelentősen kiható vívmányait kutatjuk, mindenképpen beszélnünk kell termákról, azaz a közfürdőkről. Ezek a mai uszodák, gyógyfürdők elődeinek tekinthetők, hiszen a tisztálkodási célon felül az ókori rómaiak számára közösségi terekként is szolgáltak, a feltöltődés, pihenés központjai is voltak, akárcsak a mai wellness centrumok.

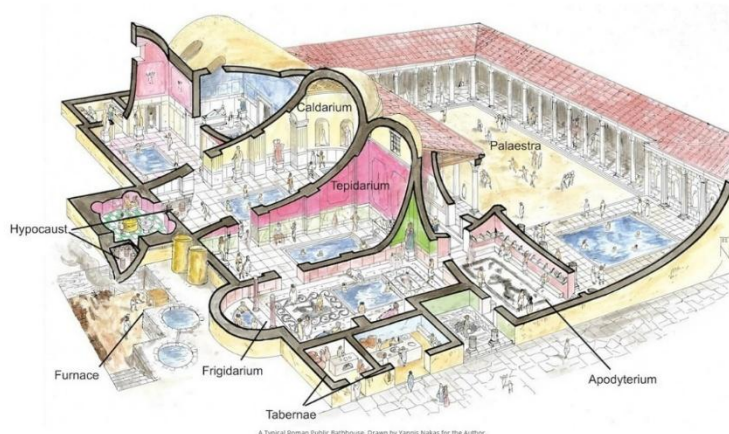
Az ókori római közfürdők a társadalmi élet és kultúra központi elemei voltak. A termák a rómaiak számára egyfajta szabadidős központként, közösségi térként funkcionáltak. A vendégek rendelkezésére álltak itt könyvtárak, műalkotásokkal díszített parkok, pihenőtermek, testgyakorlásra szolgáló terek, orvosi rendelők¹⁷. A rómaiak szívesen töltötték itt az idejüket – ahogyan ma is szívesen töltődünk fel a wellness központokban – a fürdés és úszkálás mellett olvastak, beszélgettek, játszottak, edzetek vagy éppen sétálgattak a kertben.

A szórakozás mellett az ókori rómaiak nagy hangsúlyt fektettek a higiéniaira, így ezek a fürdők közegészségügyi szempontból is nagy jelentőséggel bírtak. A rendszeres tisztálkodás segített a betegségek megelőzésében, emellett lehetőség volt itt masszázásra, szőrtelenítésre és körömápolásra is. Mindez az egészséges testápolás részét képezte. A rómaiak számára a fürdőzés a termákban nem csak higiéniai rituálé volt, hanem a test és a lélek megtisztulásának szimbóluma is, a mindennapi élet fontos intézményei, ahol az emberek találkoztak, üzleteltek, sportoltak, olvastak és pihentek.

A római fürdők jól megtervezett épületek voltak, amelyekben a fürdőzők egy meghatározott sorrendet követve haladtak végig a különböző hőmérsékletű termeken. A következőkben ismertetem a fürdők felépítését.

Volt egy öltöző (apodyterium), ahol a fürdőzők levetették a ruhájukat. Ezután gyakran a tornaterembe (palaestra) mentek, ahol sportolhattak, birkózhattak vagy súlyzózhattak. Majd következett a langyos terem (tepidarium), itt a vendégek teste lassan alkalmazkodhatott a hőmérsékletéhez. Ezt követte a meleg terem (caldarium) a legmelegebb medencével, ahol a test megtisztulhatott a gőzben. Az úgynevezett hideg terem (frigidarium) volt a fürdőzés utolsó szakasza, ahol a hideg medencében lehűthették magukat a vérkeringés javítása érdekében.

¹⁷ Szergejenko, M. J. (1960). *Pompeji*. Gondolat.

11. kép: Római fürdő metszete

Forrás: Asor

Hatalmas forgalmat bonyolítottak ezek az ókori római fürdőkomplexumok, becslések szerint az ókori Róma három legnagyobb termájában a napi forgalom 5000 fő volt, amihez legalább még egyszer ennyi kiszolgáló személyzet tartozott. Egy-egy ilyen fürdő szinte önálló várossá vált.¹⁸

A legnagyobb és legjobb állapotban megmaradt ókori római fürdők Diocletianus császár termái, melyek Rómában 13 hektár területen helyezkedtek el. Ugyanígy híresek Caracalla császár termái. Ezek is Rómában találhatók 11 hektár területen.¹⁹

Mindent összevetve úgy gondolom, megalapozottan állíthatjuk, hogy az ókori római termák a jelenkori wellness centrumok elődeinek tekinthetők. Már a mai fürdők működtetése és technikai megoldásai eltérnek az ókori római termáktól, de alapvető céljaik és a felépítésbeli hasonlóságuk alapján a mai fürdők az ókori római termák továbbfejlesztett változatai.

11. Latin nyelv

Dolgozatomban röviden szeretnék kitérni az ókori Római Birodalom hivatalos nyelvére, ami a latin volt. Ez a nyelv a későbbiekben az egész európai kultúrára nagy hatást gyakorolt. A latin volt a legfontosabb közvetítő nyelv a középkori és kora újkori Európában, de nagy hatással volt a költészetben és szépirodalomban is. Emellett az európai nyelvek nagy részének lejegyzésére a latin ábécét használták.²⁰

A latin nyelv és a helyi nyelvek keveredéséből jöttek létre az úgynevezett román nyelvek, mint például az olasz, a francia, a spanyol, a portugál és a román. Emellett a germán

¹⁸ Szepessy T-, & Győri, Gy. (1989). *Az antik Róma napjai*. Tankönyvkiadó.

¹⁹ Szergejenko, M. J. (1960). *Pompeji*. Gondolat.

²⁰ Adamik, B. (2009). *A latin nyelv története: az indoeurópai alapnyelvtől a klasszikus latinig*. Argumentum.

nyelvek, mint az angol, a német és a holland, is számos latin eredetű szót vettek át a rómaiak befolyása alatt.

Bár a latin ma már nem a mindennapi kommunikáció nyelve, a tudományban, a vallásban és a jogban a mai napig él. A fajok tudományos nevei (például *Homo sapiens*) latinul vannak. A jogi kifejezések, mint a *pro bono* („a közjó érdekében”) és még sok már kifejezés is a mai napig a latinból származnak. A vallásban is megjelenik a latin nyelv használata tekintve, hogy a Vatikán és a katolikus egyház a mai napig használja a latint a liturgiában és a hivatalos dokumentumokban.

Mindezek mellett a latin a ma használt latin ábécé alapja is. Bár a modern nyelvekben a hangzás és a helyesírás eltér, a betűk a latin ábécéből származnak. Megállapítható tehát, hogy az ókori rómaiak a nyelvhasználat területén is maradandó hatást gyakoroltak az utókorra.

12. Érdekesség: dodekaéder

Munkám végén, egy érdekességet is szeretnék röviden bemutatni, amelyről a kutatók a mai napig nem tudják biztosan eldönteni, hogy mire is szolgálhatott, azonban sok ókori római háztartásban megtalálható volt. Ez egy 12 oldalú, nyitott szerkezet, mely különböző méretekben, fémből készült: ez az úgynevezett dodekaéder. Az első példányt az angliai Midlands térségben találták 1739-ben, azóta legalább 120 db-ot találtak többek között Németországban, Magyarországon, Franciaországban, Hollandiában, Ausztriában, Nagy-Britanniában, Svájcban, Hollandiában és Belgiumban. Érdekesség, hogy Olaszország területén egyet sem találtak²¹.

Ez a különleges üreges szerkezetű tárgy bronzból készült, 12 ötszögből áll, a sarkokban egy-egy kis gömbbel az oldalain különböző nagyságú lyukakkal. Feliratot egyik ilyen tárgyon sem találtak. A dodekaéderek férfi és női sírokból, szemétkupacokból kerültek elő, egyértelmű rendeltetésük a mai napig nem derült ki.

A dodekaéder funkciójával részletesebben foglalkozó régészek eleinte az gondolták, valamilyen mérőeszköz vagy szerszám lehetett, de ezt nem bizonyította semmi, mivel nem maradt fenn róluk sem írásos, sem képi forrás. Ma már inkább azt feltételezik, hogy vallási célokra készültek és az ókori rómaiak nagy becsben tartották őket. Sok elmélet született, melyek közül többen úgy gondolták, hogy esetleg valami fegyver, játék, dísz tárgy vagy gyertyatartó lehetett.

²¹(n.a.). 2025. július 14.). Druida jogartól a platóni szimbólumig: a római dodekaéder története. *Múlt-kor Történelmi Magazin*. <https://m.mult-kor.hu/druida-jogartol-a-platoni-szimbolumig-a-romai-dodekaeder-tortenete-20250714> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

1966-ban Németországban egy női sírban talált különleges lelet azt az elméletet támaszthatja alá, hogy a dodekaéder egy jogar része volt (mivel találtak mellette egy rúd alakú csonttárgyat) és rituális vagy szimbolikus jelentősége lehetett.

12. kép: A dodekaéder

Forrás: The Hunt Museum

13. Összefoglalás

Dolgozatomban anélkül, hogy mindenre kitértem volna, szemezgettem ókori római találmányok és vívmányok közül. Mindegyik olyan, melyek hatással vannak a mai világunkra. Szerettem volna felhívni a figyelmet arra a saját korát megelőző ókori kultúrára, mely történelmünkben fontos örökséget hagyott ránk. Az ókori Római Birodalom megalapozta többek között a jelenkori európai kultúrát, művészetet, tudományokat és nagy mennyiségű hagyatékával segített nekünk mindennapjaink szervezésében. És úgy gondolom, hogy ez az, amit adtak nekünk a rómaiak.

14. Felhasznált irodalom és források:

Elektronikus források:

(n.a.). (2008). Újjáépülhet Traianus hídja a Duna felett. *Múlt-Kor*. https://mult-kor.hu/20080826_ujjaepulhet_traianus_hidja_a_duna_felett (letöltés dátuma: 2026.03.03.)

(n.a.). (n.d.). Borostyánút elhelyezkedése. *Római Kor*. https://romaikor.hu/romai_epiteszet/infrastruktura/romai_utak_uthalozatok_es_utepites/romai_utak_a_provinciakban/borostyanut/cikk/borostyanut_elhelyezkedese (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

(n.a.). (n.d.). Hogyan épültek az utak. *Római Kor*. https://romaikor.hu/romai_epiteszet/infrastruktura/romai_utak_uthalozatok_es_utepites/romai_utepites/utepites/cikk/hogyan_epultek_az_utak (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

(n.a.). 2025. július 14.). Druida jogartól a platóni szimbólumig: a római dodekaéder története. *Múlt-kor Történelmi Magazin*. <https://m.mult-kor.hu/druida-jogartol-a-platoni-szimbolumig-a-romai-dodekaeder-tortenete-20250714> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

Horváth, H.. (2023, December 10). Segovia római vízvezetéke: habarcs nélküli, évezredes csoda. *Természetismeret Magazin*. <https://termeszeti.hu/segovia-romai-vizvezetke-habarcs-nelkuli-evezredes-csoda/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

Peuss, P. (2015, June 1). *Roman Seawater concrete holds the secret to cutting carbon emissions*. Berkeley Lab News Center. <https://newscenter.lbl.gov/2013/06/04/roman-concrete/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

Római Birodalom - a cursus publicus. (n.d.). https://romaikor.hu/a_roma_i_hadugyek/katonai_hirkozles_es_kemkedes/hirszolgalat/cikk/a_cursus_publicus (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

Római Birodalom - Acta Diurna. (n.d.). [https://romaikor.hu/kislexikon/kislexikon_\(kozigazgatas_es_kormanyzas\)/cikk/acta_diurna](https://romaikor.hu/kislexikon/kislexikon_(kozigazgatas_es_kormanyzas)/cikk/acta_diurna) (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

T. Horváth, Á. (n.d.). *Az antik Róma hidjai*. <https://sites.google.com/site/thorvathagnes/oktat%C3%A1si-seg%C3%A9danyagok/az-antik-r%C3%B3ma-v%C3%A1rost%C3%B6rt%C3%A9net-2-v%C3%A1ltozat-1-%C3%A1ltal%C3%A1nos-v%C3%A1rost%C3%B6rt%C3%A9net-2-v%C3%A1rost%C3%B6rt%C3%A9net-%C3%A9s-forr%C3%A1sok/az-antik-r%C3%B3mah%C3%ADjai> (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

Tarján M., T. (n.d.). A Julián-naptár bevezetése. Rubicon Online. <https://rubicon.hu/hu/kalendarium/kr-e-45-januar-1-a-julian-naptar-bevezetese> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 03.)

Tóth, E. (2004). Római utak Pannóniában. *Ókor Portál*. https://okorportal.hu/wp-content/uploads/2012/12/2004_1_toth.pdf, 45-46. oldal (Letöltés dátuma: 2026.02.22.)

Nyomtatott források:

Adamik, B. (2009). *A latin nyelv története: az indoeurópai alapnyelvtől a klasszikus latinig*. Argumentum.

Funck, A., & Hojer, S. (2014). *Az ókori Róma - Az antik nagyhatalom*. Tessloff Babilon Kiadó. (p. 9.)

Geréb, J. (1917). *A római kultúra legjelentősebb vonásai*. Franklin.

James, S. (2000). *Az ókori Róma*. Park Könyvkiadó. 26. oldal

Sándor, T. (2012). *Ókori utak – Ókori utazók*. Corvina.

Szepessy T-, & Győri, Gy. (1989). *Az antik Róma napjai*. Tankönyvkiadó.

Szergejenko, M. J. (1960). *Pompeji*. Gondolat.

15. Képjegyzék:

1. <https://itiner-e.org/> (Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
2. <https://www.camminandocon.org/entity/via-appia-antica/>
(Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
3. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Borostyanut> (Letöltés dátuma: 2026.02.18.)

4. https://romaikor.hu/romai_epiteszet/infrastruktura/romai_utak_uthalozatok_es_utepit/romai_utepites/a_romai_utak_jellege_es_fajtai/cikk/katonai_utak
(Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
5. <https://turismoroma.it/en/places/pons-fabircius> (Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
6. <https://romanempiretimes.com/the-phenomenal-roman-bridges-connecting-past-with-present-2/> (Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
7. Krisztics Anna saját szerkesztése
8. <https://kids.britannica.com/kids/article/aqueduct/399914> (Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
9. <https://www.turismoroma.it/en/places/cloaca-maxima> (Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
10. <https://time.graphics/event/3605456> (Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
11. <https://www.asor.org/anetoday/2024/02/jewish-experiences-roman-bathhouses>
(Letöltés dátuma: 2026.02.18.)
12. <https://www.huntmuseum.com/stories/objects-in-focus/roman-empire-dodecahedron/>
(Letöltés dátuma: 2026.02.18.)